

Vrije ruimte

Flotte babbel, trage materie

AUTEUR Wouter Veldhuis

Is er nog iemand die zonder blikken of blozen durft te praten over Integrale Gebiedsontwikkeling? Wie pleit er nog voor het behoud van Snelwegpanorama's? En ziet iemand nog heil in de ambitieuze aanpak van Krachtwijken? Het zijn allemaal begrippen die vijf jaar geleden nog sturend waren voor de besluitvorming en grote investeringsstromen in de Ruimtelijke Ordening van Nederland. En alle drie hebben ze nu al de uiterste houdbaarheidsdatum bereikt, net als Duurzaamheid, Wild Wonen, Sleutelproject, Corridor en Publiek Private Samenwerking. En er zijn er nog veel meer in aantocht. Creatieve industrie en Waardecreatie zijn binnen een paar jaar al helemaal sleets geworden. Op dit moment draait alles in het vakdebat om Tijdelijkheid, Spontaneïteit, Herbestemming en Bottom-up. Deze woorden zijn nog zo goed als nieuw, maar vertonen toch al eerste slijtageplekken. De voorhoede in het vakdebat is al naarstig op zoek naar nieuwe woorden die het 'oude denken' moeten vervangen.

De tijd van de grote abstracte concepten en ordenende principes is simpelweg voorbij

Deze snelle woordinflatie is het onvermijdelijke effect van de snelle en laagdrempelige debatten via internetfora, blogs en twitter. Onze kennis ontwikkelt en verspreidt zich aanzienlijk sneller dan vijftig jaar geleden. Woorden worden snel gemeengoed en worden ook steeds sneller vervangen door nieuwe 'trending topics'. Op het eerste gezicht lijkt deze ontwikkeling desastreus voor de Ruimtelijke Ordening. Haar traagheid vereist immers woorden die lang genoeg beklijven om vastgelegd te worden in beleidsstukken en plandocumenten die vervolgens uitgevoerd kunnen worden. Met de huidige woordinflatie worden plannen echter zo snel door het vakdebat ingehaald dat ze al geschiedenis zijn voordat ze hun effect konden bewijzen. Voordat de uitvoering kan starten verdwijnt het plan of beleidsstuk, als achterhaald document, in de prullenbak. Goed voorbeeld is het begrip Nationaal Landschap. In 2011, zeven jaar na introductie, is dit begrip met een snelle penne-streek uit het vocabulaire van de ruimtelijke ordening geschrapt; niet meer van deze tijd.

Het groeiende gat tussen de trage Ruimtelijke Ordening en het snelle vakdebat is een stuk minder erg dan het op het eerste gezicht lijkt. De tijd van de grote abstracte concepten en ordenende principes is simpelweg voorbij. Niemand zit nog te wachten op een hedendaags equivalent van de groeikernen, gebundelde deconcentratie, Vinex of het ABC-beleid. Juist door het vluchtige en snel evoluerende vakdebat wordt het de laatste jaren steeds duidelijker dat de ruimtelijke ontwikkeling gewoon haar eigen gang gaat. Terwijl de woorden in het debat zich steeds verder losmaken van de realiteit zie ik een fundamentele verschuiving in de aard van het vak ruimtelijke ordening. Wij bewegen ons op dit moment van een ordening met woorden naar een ordening van actie. Van een ordening van abstracties en concepten naar een ordening die op de huid zit van de dynamiek van de fysieke realiteit. Van een ordening die stuurt naar een ordening die meebeweegt, gericht op de verbetering van een bestaande leefomgeving. Vooral op het niveau van stadsontwikkeling en stedelijke vernieuwing is deze verschuiving duidelijk zichtbaar. Maar deze verschuiving vindt ook plaats op het niveau van de Nationale Ruimtelijke Ordening. Het vakdebat gaat over krimppogingen, de vastgelopen woningmarkt, rode contouren, de toekomst van bedrijventerreinen en andere spannende thema's. Het is echter opvallend stil rondom de essentiële thema's van de toekomstige ordening van Nederland; waterveiligheid en bereikbaarheid. En dat is misschien maar goed ook. Er ontstaat zo eindelijk weer ruimte om in de luwte, zonder de ballast van het vakdebat, te werken aan deze wezenlijke opgaven die gebaat zijn bij rust, continuïteit en doorzettingsvermogen. Laten wij deze kans met beide handen aangrijpen. Het wordt tijd om minder te babbelen en aan de slag te gaan met de echte trage materie van de ruimtelijke ordening.

Wouter Veldhuis (mail@must.nl) is stedenbouwkundige en architect. Hij is partner bij Must Urbanism en werkzaam aan de Rotterdamse Academie van de Bouwkunst.